

ženska soba
women's room

SAŽETAK PRIJEDLOGA JAVNE
POLITIKE ZA POTPORU ŽRTVAMA
SEKSUALNOG NASILJA
U HRVATSKOJ

Ženska soba
uredila: dr. sc. Maja Mamula
Zagreb, srpanj 2025.

Ženska soba je organizacija civilnog društva koja više od dvadeset godina pruža podršku osobama koje su preživjele seksualno nasilje. Kroz izravni rad sa žrtvama, specijalizirane edukacije, zagovaranje izmjena zakonodavstva te razvoj javnih politika i preventivnih programa, kontinuirano djelujemo na unapređenju sustava zaštite i podrške žrtvama seksualnog nasilja.

Pitanje sustava podrške žrtvama jedno je od naših ključnih područja djelovanja. **Stoga je u okviru projekta kojeg podržava Zaklada SOLIDARNA kroz Fond za žene, u srpnju 2025. godine razvila Prijedlog javne politike za potporu žrtvama seksualnog nasilja u Hrvatskoj.** Prijedlog javne politike temelji se na razvoju kombiniranog modela podrške koji povezuje specijalizirane krizne centre i centre za upućivanje žrtava seksualnog nasilja pri bolnicama.

1. Kontekst i društveni okvir

U Republici Hrvatskoj seksualno nasilje predstavlja ozbiljan društveni problem koji zahvaća velik broj žena, djevojaka i djece. Unatoč tome što je Republika Hrvatska **ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji** (Istanbulska konvencija) 2018. i zakonskim promjenama koje su se dogodile posljednjih godina, praksa i dalje ukazuje na brojne sustavne nedostatke u zaštiti, podršci i pristupu pravima za osobe koje su preživjele seksualno nasilje. Žrtve se često susreću s institucionalnim preprekama, nedostatkom senzibiliziranih stručnjakinja i stručnjaka te nedovoljno razvijenim mehanizmima podrške. Potreba za cjelovitom i koordiniranom javnom politikom koja adresira ove nedostatke više je nego očita.

U rujnu 2023. Hrvatska je zaprimila evaluacijsko izvješće GREVIO-a, neovisnog stručnog tijela Vijeća Europe za nadzor provedbe Istanbulske konvencije, u kojem se dvadesetak mjera izravno odnosi na seksualno nasilje. GREVIO upozorava na nedostatnu podršku žrtvama seksualnog nasilja, prije svega na nedostatak kriznih centara, potrebu za uspostavom centara za upućivanje žrtava pri bolnicama, koji imaju komplete za uzimanje uzoraka u slučajevima silovanja, zajedno sa sustavom za pohranu forenzičkih dokaza te dostupnost psihološke pomoći bez obveze prijave preživljenog nasilja policiji. Posebno ističu važnost edukacije stručnih osoba, njihovu upućenost u smjernice i Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja te nužnost financijske održivosti ženskih organizacija koje vode specijalizirane službe za žrtve seksualnog nasilja. U prosincu 2023. Odbor stranaka potpisnica Istanbulske konvencije izdvojio je 17 preporuka koje zahtijevaju hitnu provedbu, od čega se dvije preporuke (11 i 12) izravno nadovezuju na stavke 164. i 165. GREVIO evaluacijskog izvješća, naglašavajući potrebu za osnivanjem centara za upućivanje žrtava seksualnog nasilja, jačanjem kapaciteta specijaliziranih organizacija koje pružaju dugotrajnu podršku žrtvama, pri čemu sve navedene usluge ne smiju ovisiti o spremnosti žrtve na prijavu nasilja.

2.

Analiza problema

Unatoč postojećim zakonima i međunarodnim obvezama, praksa pokazuje da sustav podrške žrtvama seksualnog nasilja u Hrvatskoj nije sveobuhvatan, niti pristupačan. Postoje ozbiljne razlike u dostupnosti usluga među regijama, a odgovornost za pružanje pomoći raspršena je između različitih institucija, bez jasne koordinacije. Zdravstvene djelatnice i djelatnici često nisu educirani za rad sa žrtvama seksualnog nasilja u skladu s preporukama Istanbulske konvencije, pravosudni postupci su dugotrajni i retraumatizirajući za žrtve, a sustav socijalne zaštite nije dovoljno otvoren niti fokusiran na potrebe žrtava seksualnog nasilja. U okviru postojećeg sustava značajan dio podrške i savjetovanja za osobe koje su preživjele seksualno nasilje osiguravaju nevladine organizacije čije financiranje ovisi o projektnim sredstvima, što dovodi u pitanje kontinuitet i dostupnost pomoći. Ovakav fragmentiran i nedovoljno osnažen sustav rezultira nepovjerenjem žrtava u institucije i malim brojem prijava seksualnog nasilja.

3.

Mapiranje postojećih usluga

Unatoč postojećim zakonima i međunarodnim obvezama, praksa pokazuje da sustav podrške žrtvama seksualnog nasilja u Hrvatskoj nije sveobuhvatan, niti pristupačan. Postoje ozbiljne razlike u dostupnosti usluga među regijama, a odgovornost za pružanje pomoći raspršena je između različitih institucija, bez jasne koordinacije. Zdravstvene djelatnice i djelatnici često nisu educirani za rad sa žrtvama seksualnog nasilja u skladu s preporukama Istanbulske konvencije, pravosudni postupci su dugotrajni i retraumatizirajući za žrtve, a sustav socijalne zaštite nije dovoljno otvoren niti fokusiran na potrebe žrtava seksualnog nasilja. U okviru postojećeg sustava značajan dio podrške i savjetovanja za osobe koje su preživjele seksualno nasilje osiguravaju nevladine organizacije čije financiranje ovisi o projektnim sredstvima, što dovodi u pitanje kontinuitet i dostupnost pomoći. Ovakav fragmentiran i nedovoljno osnažen sustav rezultira nepovjerenjem žrtava u institucije i malim brojem prijava seksualnog nasilja.

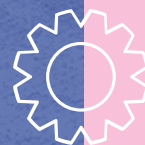
4.

Pomoć i podrška osobama koje su preživjele seksualno nasilje

Pomoć i podrška žrtvama seksualnog nasilja temelje se na dva ključna modela: kriznim centrima i centrima za upućivanje žrtava seksualnog nasilja, koji zajedno nude holističku skrb. Krizne centre, odnosno specijalizirane službe za podršku žrtvama u najvećem broju vode feminističke organizacije, u kojima se osigurava krizna, ali i dugoročna psihološka, pravna i emocionalna podrška. Uloga centara za upućivanje žrtava seksualnog nasilja, koji su u europskim zemljama najčešće smješteni pri bolnicama, je omogućavanje hitne medicinske pomoći i forenzičkih pregleda, bez obaveze prijave nasilja. Iako različiti, ovi modeli se međusobno nadopunjuju – žrtve prvo mogu dobiti medicinsku pomoć i prikupljanje materijalnih dokaza, a zatim nastaviti oporavak kroz specijaliziranu psihološku podršku. Kroz primjere dobre prakse (npr. Island, Irska), istaknuta je važnost kombiniranog pristupa koji omogućuje dostupnu, povjerljivu i kontinuiranu pomoć i podršku.

5.

Preporuke javne politike

Na temelju dugogodišnjeg iskustva u radu s osobama koje su preživjele seksualno nasilje, obveza koje je Hrvatska preuzela ratificiranjem Istanbulske konvencije te preporuka GREVIO-a i Odbora stranaka potpisnica Istanbulske konvencije, Ženska soba razvila je prijedlog javne politike za potporu žrtvama seksualnog nasilja.

Prijedlog javne politike temelji se na razvoju kombiniranog modela podrške koji povezuje specijalizirane krizne centre i centre za upućivanje žrtava seksualnog nasilja pri bolnicama. Uključuje 4 specifična cilja i 25 konkretnih mjera.

Strateški prioritet:

Omogućiti sveobuhvatnu, dostupnu i održivu podršku osobama koje su preživjele seksualno nasilje u skladu s međunarodnim standardima i stvarnim potrebama.

Svrha je razvoj većeg broja specijaliziranih, teritorijalno rasprostranjenih, lako dostupnih i besplatnih **službi za podršku osobama koje su preživjele seksualno nasilje**, kao kombinirani model koji uključuje usku suradnju postojećih **kriznih centara/specijaliziranih organizacija za podršku žrtvama** i **centara za upućivanje žrtava seksualnog nasilja**, koje Hrvatska tek treba razviti.

Ciljevi uključuju:

1. Razvoj i jačanje kapaciteta kriznih centara/specijaliziranih organizacija za podršku žrtvama seksualnog nasilja.
2. Provođenje nužnih zakonskih izmjena u svrhu osnivanja centara za upućivanje žrtava seksualnog nasilja u Hrvatskoj, u skladu s Istanbulskom konvencijom.
3. Osnivanje centara za upućivanje žrtava seksualnog nasilja pri bolnicama u Hrvatskoj.
4. Razvoj kombiniranog modela podrške žrtvama seksualnog nasilja u Hrvatskoj.

Provođenjem navedenih ciljeva u Hrvatskoj bi se osigurale teritorijalno dostupne, specijalizirane usluge podrške za osobe koje su preživjele seksualno nasilje; uspostavila bi se kvalitetna međuresorna koordinacija i institucionalna obveza za provedbu standarda; ojačali bi se kapaciteti stručnih osoba u svim relevantnim sektorima; osigurala bi se financijska održivost i strateško planiranje razvoja sustava podrške.

Među ključnim mjerama ističu se:

- Osnivanje kriznih centara/specijaliziranih organizacija za podršku žrtvama seksualnog nasilja i centara za upućivanje žrtava seksualnog nasilja pri bolnicama u dovoljnom broju, vodeći računa o geografskoj dostupnosti.
- Osiguravanje žrtvama medicinske pomoći, forenzičkog pregleda, prikupljanja i čuvanja dokaza, neovisno o prijavi seksualnog nasilja.
- Dugoročno jačanje kapaciteta kriznih centara/specijaliziranih organizacija za podršku žrtvama seksualnog nasilja kroz osiguravanje stabilne i dugoročne financijske podrške.
- Razvoj nacionalnih standarda i edukacija za zdravstveni, socijalni i pravosudni sustav.
- Stvaranje digitalne baze dostupnih usluga i sustava za upućivanje žrtava.

6.

Financiranje i održivost

Uspješna implementacija navedenih mjera zahtijeva osiguranje stabilnog višegodišnjeg financiranja iz državnog proračuna, kao i planirano korištenje dostupnih europskih sredstava. Dugogodišnje oslanjanje na projektno financiranje specijaliziranih organizacija civilnog društva dovelo je do nesigurnosti i neujednačene dostupnosti usluga podrške žrtvama seksualnog nasilja. Potrebno je uvesti financijske mehanizme koji prepoznaju specifičnost i stručnost kriznih centara/specijaliziranih organizacija za podršku žrtvama seksualnog nasilja, što uključuje izravno, stabilno proračunsko sufinanciranje specijaliziranih usluga, poticanje lokalnih zajednica da razviju vlastite mreže podrške te razvoj partnerstava između institucija i organizacija civilnog društva. Bez stabilnih i strateških ulaganja, sustav podrške ostaje fragmentiran, krhak i ovisan o projektnom ciklusu.

7.

Zaključak

Ovaj prijedlog javne politike temelji se na stvarnim potrebama žrtava i stručnoj praksi specijaliziranih organizacija koje s njima rade. Predložene mjere u skladu su s međunarodnim preporukama i predstavljaju održiv okvir za razvoj podrške žrtvama seksualnog nasilja u Hrvatskoj. Vrijeme je da se prepoznaju stručni temelji i institucionalna odgovornost prema osobama koje su preživjele seksualno nasilje – s ciljem stvaranja društva u kojem imaju pravo na sigurnost, podršku i dostojanstvo. Pozivaju se donositelji odluka da ovaj dokument uvrste u svoje strateške planove i proračune, kako bi podrška žrtvama postala sustavna, trajna i učinkovita.